

Szondázó jellegű feltárások a Budapest III. ker. Pusztakúti út mentén

(Budapest, III. ker., Pusztakúti út, Hrsz.: 61440/2, 65820, 61440/20, 61440/22)

2000. júliusa és szeptembere között végeztünk szondázó jellegű feltárást a III. kerületi Pusztakúti úton az egykori téglagyár területén, a BUILDUP Kft. megbízásából. A területen a munkákat a Forrásliget-lakópark építési munkálatai tették szükségessé.

A Pusztakúti út és a Határ út sarkán tárta fel Pető Mária az úgynevezett Csillaghegyi villa maradványait. (PETŐ 1993) Ez a lelőhely az építési telektől mintegy 50 méterre húzódik. A villa közelsége tette indokolttá, hogy a telken folyó gépi tereprendezési munkákat – az egykori téglagyár több méter vastag törmelékének elbontását és a terület planírozását – figyelemmel kísérjük. Július végén a terület délkeleti részén a gépi tereprendezés folyamán egy körülbelül 30x30 méteres felületen római kerámiát és tegula darabokat figyeltünk meg a talajban. A gépi munkákat ezen a részen azonnal leállítottuk, és itt húztuk meg első kutatóárkunkat.

A kutatóárok rétegsora világossá

Test excavations along Budapest III, Pusztakúti Road

(Budapest, III, Pusztakúti Road, Lot reg. no.: 61440/2, 65820, 61440/20, 61440/22)

Test excavations were conducted in Budapest III, Pusztakúti Road on the territory of the former brickyard there, by commission of the BUILDUP Kft. The excavations were necessitated by construction works on the Forrásliget residential park.

Mária Pető had unearthed the remains of the so-called Csillaghegy villa at the corner of Pusztakúti Road and Határ Road. (PETŐ 1993) This site lies no more than about 50 metres from the territory designated for the constructions. The closeness of the villa justified controlling the mechanical landscaping work, which included the removal of several metres of thick rubble from the former brickyard and the levelling of the surface there. Roman pottery and tegula fragments were observed over a 30 x 30 m large surface in the southeastern part of the area during the mechanical landscaping at the end of June. We immediately stopped the mechanical work and established the first test trench.

tette, hogy a római leletek nem hozhatóak összefüggésbe semmilyen ma még létező helyi talajréteggel, ezek a később szemét és törmeléklerakónak használt Téglagyár salakos törmelékéből kerültek elő. A leletek származási helye bizonytalan, elképzelhető, hogy a közeli villa területén folyó egykori földmunkákból kerültek ide, de az is lehet, hogy valahonnan Óbudáról hozták ide a többi törmelékkel együtt.

Bár római rétegeknek nem akadunk nyomára, a salak alatti barna humuszos rétegben jelentős mennyiségű őskori kerámiát találtunk, ami a szondázás folytatását indokolta.

A telek teljes hosszában, a Pusztakúti út mentén a további régészeti megfigyelések céljából kilenc, 30 méter hosszú 5 méter széles kutató-árkot húztunk.

A 2-es, a 3-as és a 4-es szondában a salakréteg alatti barna humuszos zárt rétegben számos őskori kerámiatöredéket találtunk. A humuszos réteg alján a sárga löszös altalajban több kisebb ovális körülbelül 50-100 centiméter átmérőjű objektum feltjának részlete rajzolódott ki.

Észak felé haladva az 5-ös szonda egy mély természetes árkot vágott át. A kilenc szondában összesen 21 objektumot találtunk. Igen jellegzetesek a 3.1 a 8.1-es és a 6.3-as objek-

The section of the test trench revealed that the Roman finds had not connection to any of the still existing local soil levels but came from the slaggy rubble from the period when the area of the former Brickyard was used for the deposition of refuse and rubble. The provenance of the finds is uncertain. They may have been transported there during earlier earth moving work in the region of the villa, and they could equally have been brought here from somewhere in Óbuda together with the rest of the rubble.

Although no Roman layers could be detected, the brown humic soil underlying the slag contained a large number of prehistoric sherds, which justified the continuation of test excavation.

Nine, 30 m long and 5 m wide test trenches were opened along the whole length of the lot along Pusztakúti Road in order to carry out archaeological observations.

Test trenches 2, 3 and 4 yielded many prehistoric sherds in the closed brown humic layer under the slag layer. Parts of the outlines of several oval features with diameters varying from between 50 and 100 cm appeared in the yellow loessy ground at the bottom of the brown humic layer.

tumok, amelyek trapéz metszetű körülbelül 50 centiméter mély gödörök, amelyet karólyukak szegélyeznek. Valószínűleg mindhárom kisebb tárológödör lehetett, amelyet a karólyukak tanúsága szerint gyékény- vagy szalmatető fedett és amelyben a csupokban tárolt élelmiszer frissen maradhatott.

Kiemelkedő közülük a 6.3 objektum. A trapéz keresztmetszetű, a tetején mintegy 70 centiméter átmérőjű, 50 centiméter mély gödör (1. kép) betöltésében számos edénytöredéket és két majdnem teljes edényt találtunk. Az egyik egy kihajló peremű, tojásdad testű, a vállánál plasztikus, bordával és tagolt bütykökkel, bordával díszített tárolóedény, a másik egy fülénél szögletesen felmagasodó peremű csésze. (2. kép) Mindkét edény a későbronzkori urnamezős

1. kép: Későbronzkori gödör
Fig. 1.: Late Bronze Age pit

Farther to the north, test trench 5 intersected a deep natural trench. Altogether 21 features were found in nine test trenches. Features 3.1, 8.1 and 6.3 are very characteristic. These ca. 50 cm deep pits with trapezoid cross-sections were bordered by post holes. All three could have been small storage pits covered by rush matting or hay roofs, as suggested by the post holes, where food stored in jars could stay fresh.

Feature 6.3 differs from the rest. It was a 50 cm deep pit with a trapezoid cross-section and a top diameter of about 70 cm. (Fig.1.) Its fill contained many sherds and two nearly entire vessels. One was a storage vessels with everted rim and ovoid body. It was ornamented with a plastic rib and segmented

knobs at the shoulder. The other vessel was a cup with an angularly raised rim at the handle. (Fig.2.) Both vessels represent common types of ceramics manufactured by the Váli population of the Late Bronze Age Urnfield culture. (Szentendre-Szigetmonostor: PATEK

kultúra váli népességének általános típusai közé tartozik. (Szentendre-Szigetmonostor: PATEK 1968, CXXVI. 12, ill. CXXV. 1, 3-7, stb.)

A 7. szonda északnyugati sarkában egy mintegy 180 centiméter mély objektumot találtunk amely egy 70 centiméter mélységben kiszélesedett, és a talaj sötét sötétbarna, majdnem fekete elszíneződése miatt valószínűleg szerves maradványokat tartalmazott. A földből, további vizsgálat céljából anyagmintát vettünk.

A 8. szondában egy három részből álló ovális objektumot találtunk (8.2A-B-C objektum) Az A és a B objektum kerek és sekély, az A paticsdarabokat tartalmazott. Oldalról kapcsolódtak a C objektumhoz, amely nagyobb, mélyebb és ovális formájú. Az objektumok őskoriak.

A 9. szondában nem találtunk őskori jelenséget, de a 10. szondából a barna humuszos rétegből további kerámiaanyag került elő. A szondában idő hiányában nem értük el a sárga löszös altalajt.

A lelőhelyen előkerült kerámiaanyag az első vizsgálatok alapján késő bronzkori, de nem kizárt a korai vaskori datálás sem.

2000. október és novemberében a fentebb leírt ásatás tőszomszédságában, az építendő Csillaghegyi lakó-

1968, CXXVI 12, and CXXV 1, 3-7, etc.)

An ca. 180 cm deep feature was found in the northwestern corner of test trench 7, which widened at a depth of about 70 cm. The dark brown, then black colouring of the soil suggests that it contained organic remains. Samples were taken from the earth for further analysis.

An oval feature in three sections was found in test trench 8 (feature 8.2A-B-C). Features A and B were shallow, A contained daub fragments. They adjoined the sides of feature C, which was oval, larger and deeper. They were prehistoric features.

No prehistoric feature was found in test trench 9, but test trench 10 contained some more sherds in the brown humic layer. Due to a lack of time we could not reach the yellow loessy ground in this trench.

After the preliminary analyses of the pottery material, the finds can be dated to the late Bronze Age, although an Early Iron Age dating is also possible.

In the direct vicinity of the above described excavations, test excavations were carried out in the area of the Csillaghegy residential park by commission of CRANIUM Kft. in October and November of 2000.

2. kép: Későbronzkori edények
Fig. 2.: Late Bronze Age vessels

park területén végeztünk szondázó jellegű feltárását a CRANIUM Kft. megbízásából.

A Péterhegy lábánál létesített egykori téglagyár központi részén található kutatási terület meglehetősen bolygatott volt, korábban sűrű beépítettségé, valamint a terület előközművesítése miatt csupán két szondázó árokban volt lehetőségünk régészeti megfigyeléseket tenni.

Az első, 3x40 méteres szondát – a szomszédos ásattal összhangban – a Pusztakúti úttal párhuzamosan nyitottuk, ám nem tudtuk teljes mértékben feltárni, mivel középtájon egy betonalapozású építmény akadályozta munkánkat (1/A illetve 1/B szelvény).

Az 1/A szelvényben csak egy, a

The excavation area lay in the central part of the former brickyard at the foot of Péterhegy (Péter hill). The surface was rather disturbed, and due to the closely built-in buildings and the public utilities laid in advance, only two test trenches could be opened.

The first 3 x 40 m test trench was opened parallelly to

the Pusztakúti Road and adjusted to the former excavations in the neighbouring lot. It could not entirely be unearthed since a concrete foundation from a construction hampered our work (Trenches 1/A and 1/B).

Only one vague prehistoric culture bearing layer could be detected in trench 1/A in the sub-humus and right above it, while the fragments of two pits could be unearthed in trench 1/B (features 1 and 2). Pit no. 2, 70 cm deep with a diameter of 150 cm and a bench, yielded an especially rich find material. (Fig. 3.) The fill contained several sherds with horn-shaped knobs characteristic of the early Iron Age, and many daub fragments and stones. The floor level of daub fragments connected to the pit

szubhumuszban és közvetlenül felette gyengén jelentkező őskori kultúrréteget, míg az 1/B szelvényben két gödör részletét (1-2. obj.) sikerült dokumentálnunk. Különösen gazdag leletanyagot adott a 150 centiméter átmérőjű, 70 centiméter mély, padkával ellátott 2. gödör (3. kép), melynek betöltéséből több, már a koravaskorra jellemző szarvaszerrű bütyökkel ellátott edénytöredék mellett nagymennyiségű patics és kő került elő. Sikerült megfognunk az őskori humuszrét legalsó harmadában a gödörhöz tartozó paticsos járszintet (3. obj) is.

3. kép: Óskori gödör
Fig. 3.: Prehistoric pit

A második, 3x30 méteres szondában az idő rövidegsége és a hatalmas, keleti végén a 6 métert(!) is elérő feltöltés miatt csak négy 3x3 méteres szelvényben tudtuk elérni a sárga altalajt. Itt több leletanyagot nem adó kisméretű objektumon kívül (4., 5., 6., 8. obj.) egy paticsos, faszenes kevert betöltésű 160 centiméter átmérőjű gödröt (7. obj.) sikerült feltárnunk, melyet a beásás szintjén paticsos omladék borított.

A két ásátás eredményeinek ismeretében elmondhatjuk, hogy a Péterhegy lábától kelet felé a Duna

could be observed in the lower third of the prehistoric humus layer (feature 3).

In the second, 3 x 30 m test trench, the yellow virgin soil was reached only in a 3 x 3 m trench owing to a lack of time and the huge fill, which attained a thickness of 6 m at its eastern end. Here, beside several small empty features void of finds (features 4, 5, 6 and 8), a pit with a diameter of 160 cm was unearthed containing a mixed fill of daub and charcoal (feature 7). The

irányában enyhén lejtő térszínen egy nagyobb kiterjedésű, de gyenge intenzitású késő bronzkori, esetleg a kora vaskort is megérő települést sikerült lokalizálnunk. A feltárás a lelőhely földrajzi határainak megállapítására, pontos időrendi besorolására azonban az ásatás jellegéből fakadóan nem nyújtott lehetőséget.

Lassányi Gábor – Szilas Gábor

Irodalom/References:

PETŐ 1993 – PETŐ M.: Reste einer Römischen Villa am Csillaghegy. Budapest Régiségei 30 (1993)

PATEK 1968 – PATEK E.: Die Urnenfelderkultur in Transdanubien. Archaeologia Hungarica. Seria Nova XLIV (1968)

top of the pit was covered with daub debris.

Given the results from these two excavations, it is possible to say that a large but not intensive late Bronze Age and perhaps Early Iron Age settlement may have been located on a surface that slightly slopes eastwards from the foot of the Péterhegy towards the Danube. The character of the excavations did not allow us to determine the geographical boundaries and exact chronological position of the site.

Gábor Lassányi – Gábor Szilas

Nagytétény-CAMPONA

(Budapest, XXII. ker., Szent Flórián tér,
Hrsz.: 232422)

2000 júniusától tovább folytatódott Nagytétényben az ötödik évadba lépő, 12 hétig tartó ásatás. Az idei kutatásokkal, hasonlóképpen az elmúlt időszak feltárásaihoz, a régi ásatási eredmények és azok pontos helyszíneinek azonosítása mellett a közeljövőben kialakítandó Campona-Régészeti Park tervezéséhez szükséges adatokat kívántuk tovább bővíteni.

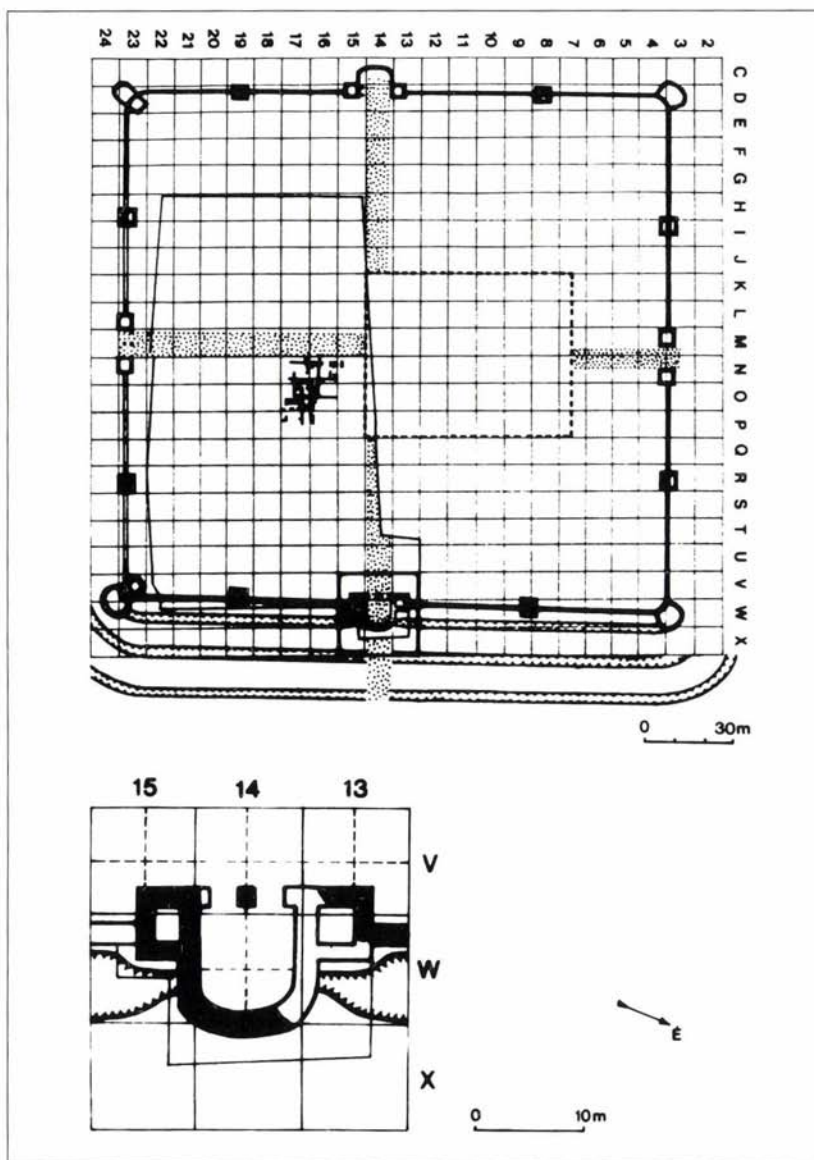
Az idén az erőd keleti főkapuja, a *porta principalis sinistra* körzetében két helyszínen folytattuk tovább az előző években megkezdett kutatásokat: Egyrészt újabb adatokat nyertünk a *via principalis* és az erőd falat belülről követő út, a *via sagularis* kereszteződésében a kapu és a kaputornyok közvetlen szomszédságában levő tér történetére vonatkozólag. Másrészt a keleti kapu patkó alakú elfalazása mögötti terület kutatási eredményei szolgáltathatnak további adatokat és helyezik új megvilágításba a kapu és az erőd későbbi hasznosításának történetét. A keleti kapu és szűkebb környezete az 1996-ban létrehozott, a pontos tájékozódást elősegítendő blokkrendszerünk szerint észak-déli irányban a „V” és a „W”, kelet-nyugati irányú vonalon pedig a 13, 14, és a 15-ös blokkok szelvényeibe esik. (1. kép)

Nagytétény – CAMPONA

(Budapest, XXII, Szent Flórián Square,
Lot reg.no.: 232422)

The fifth season of excavations at Nagytétény lasted 12 weeks from June 2000. This year, similarly to the excavations of previous seasons, the aim was the authentication of old excavations results and pinpointing the exact locations of structures as well as to gather more data for the design of the Campona Archaeological Park to be established in the near future.

This year, we carried on with research started last year at two spots by the eastern main gate of the fort, at the *porta principalis sinistra*. On the one hand, we gathered more data concerning the history of the area next to the gate and the gate towers on the crossing of the *via principalis*, and the *via sagularis*, the road that ran along the inner side of the wall of the fort. On the other hand, the study of the area behind the horseshoe-shaped walled-in eastern gate shed new light on the history of the later use of the gate and the fort. The eastern gate and its direct vicinity can be found in squares “V” and “W” on the north-west scale and in squares “13, 14 and “15” in the east-west scale of the grid system set up in

1. kép: Az ásatási terület térképe
 Fig. 1.: Ground floor of the excavations

Az 1998 év előkészítő munkálatait követve (KOC SIS 1999, 125.; KOC SIS 2000, 93.) tovább folytatuk a feltárást a V-13. blokk III. és IV. szelvényében, a keleti kapu északi tornyához kapcsolódó területen. Már az elmúlt évadok kutatásai igazolták azt, hogy közvetlenül a mai felszín alatt 15-16. századi kerámiával keltezett épülettörmelékes réteg helyezkedik el. Ez alatt 35-40 centiméter mélyen már a későrómai anyaggal datált rétegek találhatóak. A terület jelentős újkori bolygatása és intenzív használata ellenére a III. szelvényben az elmúlt évben egy a 4. század végére keltezhető agyagfalú épület két helyiségét tártuk fel, amelynek a „b” szektorában a kelet-nyugati irányú agyagfal déli oldalán élére állított kőlap párral kialakított szájnyílású kemencét tártunk fel. A helyiségek a római rendszert követő tájolással az északi kaputoronyhoz épültek. Ebből a helyiségcsoportból megismertük az északi zárófalat 6,8-7 méter hosszúságban és egy észak-déli osztófalat, ami megközelítőleg két egyenlő részre osztotta a teret. A helységsor déli zárófala az újkori pince építéskor megsemmisülhetett.

Az idén az „a-c” szektorban feltártuk a kemence előterében levő helyiséget, amelynek földpadlóját

1996 to help the correct orientation. (Fig. 1.)

Following the preparatory works in 1998, (KOC SIS 1999, 125.; KOC SIS 2000, 93.) the excavations were carried out in trenches III and IV of square V-13 in the area adjoining the northern tower of the eastern gate. It had already been shown in past excavations that a layer of building rubble dated by pottery to the 15th – 16th centuries lies right beneath the present day surface. At a depth of 35-40 cm, layers dated by Late Roman finds, follow. Despite significant disturbances and intensive use of the area in the modern period, two rooms of a clay-walled building were unearthed, dating from the end of the 4th century, last year in trench III. On the southern side of the east-west oriented clay wall, an oven with the mouth bordered by a pair of stone slabs standing on their edges was unearthed in sector “b”. The rooms followed the orientation of the Roman system, and were built against the northern gate tower. We could observe the northern closing wall of this group of rooms along a length of 6.8-7 m, and a north-south directed partitioning wall, which divided the space into two approximately equal parts. The southern closing

3,4 méter átmérőjű teknő alakú, középpontja felé enyhén mélyülő felület alkotja. A padlót vastag hamu és faszén maradvány töltötte ki 10-15 centiméter vastagságban. Tovább folytatva a kemence alatti rétegek kutatását a „b-d” szektorban egy további beomlott boltozatú kemencét tártunk fel, az előzőtől közvetlenül délre, aminek betöltésében 5. századra keltezhető csont fésű töredékét találtuk. A kemence előterének keményre taposott padlójáról leszedve a hamus faszénréteget, összegegett római pénzermeket találtunk. A keleti, északi és a nyugati oldalról körülbelül 40 centiméter szélességű agyagfallal határolt műhely padlójának közepén egy 1,2-1,35 centiméter átmérőjű, függőleges falu beásást tártunk fel, ami a padlótól mért 60 centiméteres mélységével a tényleges munkagödör lehetett. (2.kép) Mindkét kemence a toronyhoz közvetlenül kapcsolódó helységben volt. A kemencék padlósintjéről egy körülbelül 2 kilogramm súlyú vas bucát is találtunk az egykoron a torony tetőzetét fedő leomlott tegulatöredékek alatt. A számos szürke besimított kerámia lelet, a Frigeridus dux bélyeges tegulatöredék részben a Valentinianus kori erődítési, megújítási munkák emléke, részben pedig a felhagyott

wall of the row of rooms was probably destroyed during the building of a modern cellar.

This year we unearthed the room in front of the oven in sectors “a-c”. The earthen floor of the room was in the form of a trough-shaped depression with a diameter of 3.4 m, slightly deepening towards the centre. The floor was filled with a 10-15 cm thick layer of ash and charcoal remains. Going deeper into the layers under the oven, yet another oven with a collapsed dome was found in sector “b-d”, next to the previous one towards the south. Its fill contained a fragment of a bone comb dated from the 5th century. Having removed the layer of ash and charcoal from the hard-trodden earth floor in the foreground of the oven, burnt Roman coins appeared. In the centre of the floor of the workshop enclosed by an about 40 cm wide clay wall on the east, north and west, we found a hole with vertical walls with a diameter of 1.2-1.35 m, which, judged from the 60 cm depth measured from the floor level, could actually be the workshop pit. (Fig. 2.) Both ovens were in the room directly attached to the tower. We found a circa 2 kg iron pig on the floor level of the oven under the tegula fragments that

2. kép: V-13-III, a-c szektor, faszenes felületű járószint, közepén a munkagödörrel délről, részle

Fig. 2.: Sector V-13-III, a-c. Floor level with charcoal on the surface and workshop pit in the centre viewed from the south. Detail.

erőd római uralom utáni hasznosításának nyoma.

Tovább folytattuk a keleti kapu északi átjárójába beépített újkori pince déli oldalán megmaradt felület feltárását (3. kép) a V-14. blokk III. és IV. szelvényében. (KOCSIS 1998, 84-85; KOCSIS 2000, 94.)

Az újkori pince déli falával párhuzamosan megmaradt földnyelven – úgy tűnik – még viszonylag épségben megőrződött rétegsort kaphatunk a kapu északi átjárójának stratigráfiájáról. Ebben a tanúfalban, a kapu hossz tengelyében találtuk meg a kétoszlatú kapu egy tömbből faragott középpillérjét, amelynek mérete 130x108 centiméter. (4. kép) Felületén több ki-

had covered the roof of the tower. The many grey, smoothed in pottery finds and the tegula fragments with *Frigeridus dux* inscriptions are remains from the fortification and reconstruction works of Valentinian's time, and partly from the secondary utilisation of the abandoned fort after the Roman rule.

We carried on the

3. kép: V-14-III-IV, és az elfalazás mögötti terület, a 2 járószint faszenes felülete nyugatról
Fig. 3.: Sector V-14-III-IV and the area behind the wall, floor level 2 with charcoal on the surface, viewed from the west

4. kép: V-14-IV, b szektor, középső kapupilléren levő kváderkő lenyomatok északról, részlet
 Fig. 4.: Sector V-14-IV, b. Imprints of ashlars on the central gate pillar, viewed from the north, detail.

sebb kváderkő (80x60 centiméter, 60x50 centiméter) lenyomatát sikerült azonosítanunk a megmaradt vakolatban.

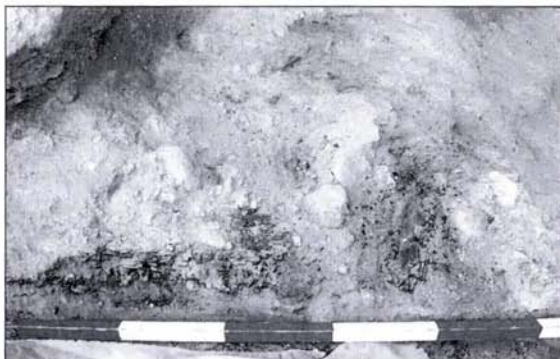
A középpillér-pár helyett, a korábbi elképzelésekkel és rekonstrukciókkal szemben, csak a kapuzat hátsó falsíkjában tártunk fel egyet. A kapuzat kereszttegyelében nem került elő párja. Ezzel a ténnyel módosul a kapurekonstrukciós elképzelésünk is. A kapuszárny ezek szerint a kapuzat hát-

excavation of the surface left on the southern side of the modern cellar, which was dug into the northern gateway of the eastern gate (Fig. 3.) in trenches III and IV in square V-14. (KOC SIS 1998, 84-85.; KOC SIS 2000, 94.)

On the strip of land left free parallel to the southern wall of the modern cellar, a relatively intact stratigraphic sequence seems to have been preserved along with the stratigraphy of the northern gateway of the gate. In this section, the central pillar of the double gate, carved from a single piece, was found on the longitudinal axis of the gate. It measured 130 x 108 cm. (Fig. 4.) Its surface preserved the imprints of small ashlars (80 x 60 cm and 60 x 50 cm) in the mortar.

Instead of the pair of central pillars suggested in earlier hypotheses and reconstructions, only one was unearthed in the back wall face of the gate. We could not find its pair in the cross axis of the gate. This has modified the reconstruction theory of the gate. Accordingly, the wing of the gate was placed close to the back wall of the gate. During the excavations we reached the stone slab pavement of the *via principalis*, which ended at the cross-axis of the gate.

só falához közel volt elhelyezve. A feltárások során elértük a *via principalis* lapos kővel kirakott útfelszínét, ami a kapuzat keresztterengelyében megszűnik. A követ megszőnésének okát a középpillértől keletre 80 centiméterre egy derékszögben ácsolt elszőnesedett gerendázat maradványa magyarázza. (5. kép) Ez a gerendázat jelzi azt a vonalat, ameddig a kapu előterében levő árok tartott. Itt alakították ki az 1. védőárkot átívelő hídstruktúra kapuzaton belüli (nyugati) hídfőjét. (KOC SIS 1998, 85.) Az idei feltárásaink nyomán kiderült az, hogy az 1. árok a keleti kapu előtt lemélyül, és egyben kiszőnesedik, olyannyira, hogy szokatlan módon a kapuzat keresztterengelyéig beér. A keleti hídfő beépült a már korábban ismert patkó alakú elfalazásnak egy részébe. A falkutatás eredményei alapján kimutatható volt az elfalazás több periódusa. Első periódusban az elfalazás egyenes vonalú középrészét (6. kép) még keleti hídfőként használták, és sokkal mélyebbre alapoz-

5. kép: V-14-IV, a szektor, a középpillértől keletre levő járószint felülete a megszőnesedett gerendákkal

Fig. 5: Sector V-14-IV. The surface of the floor level east of the central pillar with charred beams

The disappearance of the pavement was explained by a charred timber structure built at a right angle, 80 cm from the central pillar. (Fig. 5.) This timber structure indicates the line, up to which, the ditch in front of the gate reached. It was here inside the gate that the western abutment of the bridge spanning defence ditch 1, was constructed. (KOC SIS 1998, 85.) The excavations of this last year revealed that ditch 1 deepened in front of the eastern gate and also widened to such an extent that, unusually, it reached as far as the cross-axis of the gate. The eastern abutment was built into a part of the previously described horse-shoe-shaped wall. The results of the study of the wall attested to

The disappearance of the pavement was explained by a charred timber structure built at a right angle, 80 cm from the central pillar. (Fig. 5.) This timber structure indicates the line, up to which, the ditch in front of the gate reached. It was here inside the gate that the western abutment of the bridge spanning defence ditch 1, was constructed. (KOC SIS 1998, 85.) The excavations of this last year revealed that ditch 1 deepened in front of the eastern gate and also widened to such an extent that, unusually, it reached as far as the cross-axis of the gate. The eastern abutment was built into a part of the previously described horse-shoe-shaped wall. The results of the study of the wall attested to

6. kép: W-14-IV, az elfalazás nyugati, középtengelyi oldalának falszerkezete nyugatról

Fig. 6.: Sector W-14-IV. The wooden construction of the western central axis side of the wall viewed from the west

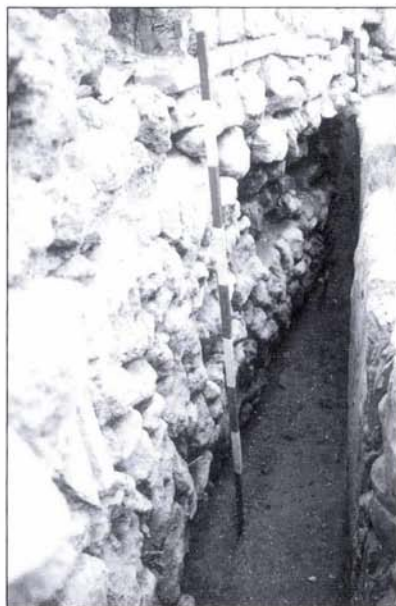
ták, mint a kapu toronyfalait. (7. kép) Ebben az állapotában félhold formájú falazat még nem volt bekötve a tornyokhoz. Az 1. árok a kaputornyok előtt beszűkült, majd a kapuátjáróban kiszélesedett a fentebb említett módon. Az árok betöltésének elemzése során három jól megkülönböztethető réteget azonosítottunk: A 15-16. századi anyaggal keltezett épülettörmelékes földbetöltés; ez alatt egy 45-60 centiméter vastag barna, laza szerkezetű szerves anyagú betöltést, amelyből gazdag 13-14 századi festett kerámiatöredék került elő, s végül egy vastag agyagos épülettörmelékes betöltődés, ami- ben már csak római anyagot találtunk.

Minden jel szerint a félhold for-

several building periods. In the first period, the central, straight part of the wall (Fig. 6.) was used as an abutment, and its foundation was much deeper than that of the tower walls of the gate. (Fig. 7.) The segment-shaped wall was not yet linked to the tower. Ditch 1 nar-

rowed in front of the gate towers, then widened in the gateway as described above. Three clearly distinguished layers were identified during the analysis of the ditch fill: a fill of earth with building rubble and material from the 15th-16th centuries; it was underlain by a 45-60 cm thick loose humus fill containing a rich collection of painted pottery from the 13th -14th centuries; and, finally, a thick fill of building rubble, which contained only Roman material.

The transformation of the segmented bridge pillar into a horse-shoe-shaped construction and its extension to the towers happened after ditch 1 had totally filled up. The wall did not have as deep a foundation as the eastern abut-

7. kép: W-14-IV, az elfalazás nyugati, közép-tengelyi oldalának alapozási síkja nyugatról, részlet

Fig. 7.: Sector W-14-IV. Foundation plane of the western, central axis side of the wall viewed from the west, detail

májú hídpillér patkóalakúvá történő átalakítása és meghosszabbítása a tornyokig az 1. árok teljes betöltése után történhetett. A falazatot már nem alapozták olyan mélyre, mint a keleti hídpillért, megközelítőleg a toronyalapozás mélységéig építették meg.

Nagyobb felületben sikerült feltárnunk az átjáró mögötti padlórétegeket (KOC SIS 2000, 95.) és az azon levő, a későbbi hasznosítást

ment, extending approximately to the same depth as the tower foundations.

We unearthed the floor levels behind the gateway (KOC SIS 2000, 95.) and the wall fragments over it. These show that the gateway had been used secondarily over a larger surface in sector "a-b" of trench V-14-III. We separate out the 20 burnt coins wrapped in a linen sack, which was found on floor 2 last year. Nine of the coins could be identified. The majority of the coins were minted by the Valentinianus dynasty (4 Valens, 3 Valentinian, 1 from Valentinian's period and a worn one of Constantine II.). The coin find, discovered in situ, exactly dates the 2nd floor level of the southern gateway (376-375) and reflects the utilisation of floor level 1 and the gate following the Roman occupation.

We carried on with the excavation of the area behind the southern tower of the eastern gate in trenches I and III in square V-15. (KOC SIS 2000, 95-96.) The remains of the yellow loessy rampart, which had been pulled down and levelled in the Roman period, were unearthed in trench III. Under the two level rampart, a room with an earthen floor was found. The remains of leather armour with

bizonyító falmaradványokat a V-14-III szelvény „a-b” szektorában. Az elmúlt évben innen, a 2. padlóról előkerült vászon zacskóba elhelyezett 20 darab összeégett érelelet sikerült szétfejtenuk és 9 darabot meghatározni. Az érmek túlnyomó többségükben a Valentinianus dinasztia pénzei (4 darab Valens, 3 darab Valentinianus, 1 darab Valentinianus kori és egy kopottabb II. Constantinus). Az in situ megtalált érelelet egyrészt jól keltezi a déli kapuátjáró, felülről a 2. padlószintjének korát (367-375), másrészt fontos adalékuul szolgál az 1. járószint, a kapu későbbi, már római uralom utáni hasznosítására.

Tovább folytattuk a keleti kapu déli tornya mögötti terület feltárását a V-15 blokk I. és III. szelvényében. (KOCSIS 2000, 95-96.) A III. szelvényben a déli kaputorony mögött feltártuk a római korban elbontott, és elplanírozott földsánc még megmaradt sárga löszös ré-

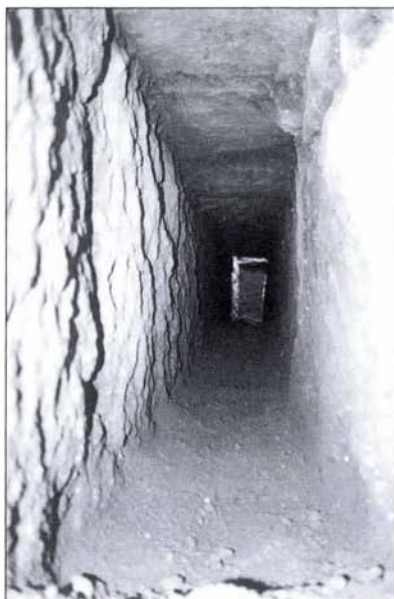
bronze scales along the edges was found on the floor. (Fig. 8.) The direction of the northern end wall is identical with that of the overlying encircling wall from the modern period observed in former seasons. This wall section had only slight foundations. The lower surviving row of stones from the east-

8. kép: V-15-III, a szektor, faszenes agyag padló felszínén levő bronz pikkelyek és bőr maradvány
 Fig. 8.: Sector V-15-III. Bronze scales and leather remains on the surface of the clay wall with charcoal remains

számaradványát. A két rétegű részü alatt feltártunk egy földpadlójú helyiséget, aminek padlójáról egy bronz pikkelyekkel szegélyezett bőr vértet maradványait dokumentálhattuk. (8. kép) Északi zárófalának vonala megegyezik a korábban dokumentált felette futó újkori kerítőfal vonalával. Ezt a falszakaszt alig alapozták meg. A helyiség keleti zárófalának megmaradt alsó kőorát pedig egyenesen a földpadlóra rakták alapozás nélkül. A feltárás során a szelvény „d” szektorának déli oldalán, az elplanírozott földsánc maradványon létrejött több helyiséges agyagfalú helyiségek alatt egy beásást találtunk, ami egy csatorna-tisztító aknáknak bizonyult. Sikerrül feltárnunk és kitisztítanunk a csatorna V-15-I szelvényben 1998-ban előkerült csatornarész és tisztító akna közötti közel 8 méteres szakaszát. A csatorna kőlapokkal fedett, falazott falu, és földfeneküre építették. Betöltésében két réteget azonosítottunk, alul egy keményebb beiszapolódást, ami középmagasságáig tölte ki a csatorna belméretét. Felette lazább, löszös berétegződést találtunk, ami megegyezik a földsánc anyagával. (9. kép)

Tovább folytattuk a V-15-I szelvényben a *via principalis* 2 rétegének

9. kép: V-15-I-III, a csatorna kitisztított szakasza észak felől

Fig. 9.: Sector V-15-I-III. The cleaned stretch of sewer from the north

ern end wall of the room lay on the earthen floor, without foundation work. In the southern part of sector “d”, a pit was found under the rooms with clay walls raised over the remains of the levelled earthen rampart. The hole proved to be part of a sewer cleaning shaft. We could unearth and clean an 8 m long section of the sewer between the sewer section found in trench V-15-I in 1998 and the cleaning shaft. The sewer was covered with stone slabs, the walls were built in

10. kép: V-15-I, a-b szektor a *via principalis* első rétegének felülete északról

Fig. 10.: Sector V-15-I, a-b. The surface of the first layer of the *via principalis* from the north

feltárását. (KOCSIS 2000, 96.) A köves épülettörmelékés alsó útrétegen további ló koponyákat tártunk fel több egyéb lócsont környezetében. (10. kép)

Kocsis László

Irodalom/References:

KOCSIS 1998 – KOCSIS L.: Nagytétény-Campona. Aquincumi füzetek 4 (1998) 79-88.

KOCSIS 1999 – KOCSIS L.: Nagytétény-Campona. Aquincumi füzetek 5 (1999) 121-130.

KOCSIS 2000 – KOCSIS L.: Nagytétény-Campona. Aquincumi füzetek 6 (2000) 91-101.

stone with an earthen floor. Two layers could be observed in the fill. A harder mud layer filled up the sewer to half its height. Above it, a looser, loessy layer could be found, which is identical to the material from the earthen rampart. (Fig. 9.)

We carried on with the excavation of the 2nd layer of the *via principalis* in trench V-15-I. (KOCSIS 2000, 96) On the lower road level covered with stone building rubble, more horse skulls were found together with other horse bones. (Fig. 10.)

László Kocsis